

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ СУДОЧИНСТВА НА ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ БУДІВЕЛЬ СУДІВ

Стащук Н.А., факультет архітектури та дизайну

Національний авіаційний університет, м. Київ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню особливостей організації судової влади в Україні та їх вплив на формування внутрішнього простору будівель судів. Визначено прийоми проектування будівель місцевих судів загальної юрисдикції.

Ключові слова: судова влада, юрисдикція, типологія, архітектурно-планувальна організація.

Аннотация. Стащук Н. А. Особенности влияния процесса судопроизводства на формирование архитектурно-планировочной структуры зданий судов. Статья посвящена определению особенностей организации судебной власти в Украине и их влияние на формирование внутреннего пространства зданий судебной власти. Определены приемы проектирования зданий местных судов общей юрисдикции.

Ключевые слова: судебная власть, юрисдикция, типология, архитектурно-планировочная организация.

Annotation. Stashuk N. A. Features of influencing of the process of legal proceeding on forming of architectural-plan structure of building of courts. The article is devoted to determination of features of organization of department judicial in Ukraine and their influence on forming of internal space of buildings of department judicial. The receptions of planning of buildings of county courts of general jurisdiction are certain.

Key words: department judicial, jurisdiction, typology, organization.

Постановка проблеми. Однією з гілок державної влади в Україні є судова. З проголошенням незалежності в нашій країні повністю змінився суспільно-політичний устрій, а відтак реформуваних зазнали всі державні структури та підрозділи. Розглядаючи судову систему України, можна зробити висновок, що на законодавчому рівні регулювання функціонування судових органів робота ведеться досить інтенсивно, проте зовсім протилежною є ситуація щодо забезпечення відповідних установ приміщеннями.

На сьогоднішній день в Україні немає нормативної бази щодо проектування будівель для органів державної влади. Споруди, які сьогодні експлуатуються установами управління, не відповідають сучасним вимогам, а подекуди, взагалі, перебувають в аварійному стані. Тому особливо гостро

постала проблема забезпечення органів державної влади приміщеннями, архітектурно-планувальна структура яких повною мірою відповідала б функціональним процесам, які в них передбачені.

Проведення даного дослідження дозволить виділити будівлі установ судової влади в окрему типологічну групу та визначити особливості їх архітектурно-планувальної організації. На основі отриманих результатів передбачається сформулювати головні принципи проектування будівель судів.

Отримані результати наукового дослідження будуть використані для розроблення Державних будівельних норм «Будівлі судів».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз вітчизняного досвіду проектування та будівництва судів підтверджує, що їх будівлі і споруди не виділялись в окрему типологічну групу, а входили до складу підгрупи «Будинки органів управління». Таким чином, дослідження принципів формування та рекомендації щодо проектування будівель судів розроблялись комплексно для всієї типологічної підгрупи. Так, в Радянському союзі діяв БНІП «Будівлі органів управління», до складу якого входив розділ, що регулював проектування будинків правосуддя. Автори наукових досліджень в галузі типології архітектури, такі як, наприклад, Змеул С. Г., Константінов В. І., Гельфонд А. Л. розглядають будівлі судів у складі типологічної підгрупи будівель установ управління.

Аналізуючи законодавчу базу України, можна зробити висновок, що судова система в нашій країні перебуває на стадії свого формування та становлення. Тому необхідним є дослідження структури системи судочинства в Україні та визначення основних напрямків її розвитку та реформування відповідно до діючих нормативно-правових документів: Закону України «Про судоустрій», Процесуальних Кодексів України, Типових посадових інструкцій працівників суду.

Спираючись на вищевикладене, актуальною та необхідною для подальших досліджень з проблеми є розроблення класифікації місцевих судів загальної юрисдикції та встановлення переліку приміщень суду, проведення ґрунтового аналізу функціональної організації процесу судочинства і, в наступних етапах роботи, визначення принципів архітектурно-планувальних схем будівель державної судової влади.

Мета статті. Головна мета полягає в розкритті впливу процесуального законодавства на формування планувальної організації будівель установ судової влади.

Виклад основного матеріалу дослідження: Судову систему України утворюють Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції. Відповідно до Закону України «Про судоустрій України» система судів загальної юрисдикції складається із загальних та спеціалізованих судів.

Загальні суди розглядають кримінальні та цивільні справи, а також справи про адміністративні правопорушення.

Спеціалізованими є господарські суди, які розглядають справи, що виникають з господарських правовідносин, а також деякі інші справи, віднесені

процесуальним законом до їх підсудності. До спеціалізованих належать й адміністративні суди, які розглядають справи, пов'язані з правовідносинами у сфері державного управління та самоврядування (справи адміністративної юрисдикції).

Підсистему загальних судів утворюють місцеві районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди, а також військові суди гарнізонів. Їх відносять до судів першого рівня. Другий рівень у підсистемі загальних судів утворюють апеляційні суди, до яких включено апеляційні суди областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційний суд Автономної Республіки Крим, військові апеляційні суди регіонів та апеляційний суд Військово-Морських Сил України. Вживання поняття «апеляційний» у назві вказаних судів не означає, що вони наділені повноваженнями щодо розгляду справ лише в апеляційному порядку. У випадках, передбачених законом, вони здійснюють розгляд справ по першій інстанції. Наявність двох інстанційних повноважень у судах другого рівня обумовила необхідність третього рівня в підсистемі загальних судів, який в Законі представлений Апеляційним судом України.

На четвертому рівні судової системи знаходиться Верховний Суд України, який стосовно загальних судів наділений повноваженням переглядати в касаційному порядку рішення, постановлені місцевими, апеляційними судами та Апеляційним судом України.

Підсистему спеціалізованих судів утворюють господарські та адміністративні суди.

Місцевими господарськими судами (першого рівня) є господарські суди Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя. Місцевими адміністративними судами є окружні суди, що утворюються в округах відповідно до Указу Президента України.

Апеляційними спеціалізованими судами (тобто судами другого рівня) є апеляційні господарські суди та апеляційні адміністративні суди, які утворюються в апеляційних округах відповідно до указів Президента України. Вони розглядають справи тільки в апеляційному порядку.

Третій рівень підсистем спеціалізованих судів складають Вищий господарський суд України та Вищий адміністративний суд України. На разі утворення інших видів спеціалізованих судів мають бути утворені відповідні вищі суди.

Верховний Суд України, який є найвищим судовим органом і в підсистемі загальних, і в підсистемі спеціалізованих судів, може переглядати справи, розглянуті вищими спеціалізованими судами у касаційному порядку за винятковими або нововиявленими обставинами.

Детальне вивчення системи судоустрою України визначає як найбільш поширені місцеві суди загальної юрисдикції: кількість місцевих судів є найбільшою, а саме – 666 установ по країні, і їх чисельність, виходячи з особливостей структури системи судочинства, зростатиме; відповідно до статистичних даних, більшість установ місцевих судів знаходяться в

приміщеннях, що не відповідають вимогам, їх забезпечення будовами належного рівня є головним аспектом державної політики в сфері судочинства; планувальна структура судів загальної юрисдикції є найбільш цікавою з архітектурної точки зору, оскільки спеціалізація даних судів є найбільш широкою (кримінальне, цивільне та адміністративне судочинство); в будовах для даного типу установ зосереджено найбільше функцій та вимог.

Незалежно від завантаженості судової установи структура штатного розпису є сталою, змінною є лише чисельність працівників. Так, склад місцевого суду утворюють судді місцевого суду, голова та заступник голови суду та апарат суду. У випадку, якщо у місцевому суді кількість суддів перевищує п'ятнадцять, законодавство України передбачає можливість призначення більше одного заступника голови суду. І навпаки, якщо штат суду є не чисельним, припустимим є поєднання виробничих функцій однією посадовою особою.

Отож, місцеві суди загальної юрисдикції за чисельністю суддівського корпусу можна класифікувати на такі групи: місцеві суди штатною чисельністю до 5 суддів; місцеві суди штатною чисельністю від 6 до 15 суддів; місцеві суди штатною чисельністю 16 і більше суддів.

Опираючись на нормативно-правові документи, можна визначити професійний склад працівників суду. По-перше, це самі судді. Кожному судді допомагають вести справи його помічник та секретар судового засідання. Зауважимо, що робоче місце помічника судді знаходиться безпосередньо в приймальній кімнаті, що веде до робочого кабінету. Посада керівника апарату суду визначається штатною чисельністю працівників, в малих судах ці функції, як правило, виконують голови суду. Безпосередніми підлеглими керівника апарату суду є: консультант з судової статистики, консультант та працівники канцелярії, судові розпорядники, архіваріус, бібліотекар, експедитори і т. д. Для вирішення повсякденних господарських питань в судових установах введена посада завідуючого господарством, якому підпорядковуються молодший технічний персонал, столлярі, слюсарі і т. д.

На основі даних, про типовий посадовий склад апарату суду та особливості організації роботи суду, можна виділити основні групи приміщень: основного призначення – загальні робочі кімнати та кабінети керівників, начальників відділів і т. д.; допоміжного призначення – конференц-зали, зали засідань, приміщення для прийому відвідувачів, експедиції, бібліотеки, архіви та інші; обслуговуючого призначення – приміщення вхідних вузлів, медпункти, столові, буфети та інші; технічного призначення – передбачені для інженерного обладнання будівлі; комунікаційні – коридори, сходово-ліфтові вузли.

Враховуючи специфіку організації роботи суду, виділено три групи приміщень:

- приміщення основного та допоміжного призначення, які діляться на підгрупи (зали судових засідань з супутніми приміщеннями, робочі приміщення суддів, робочі приміщення працівників апарату суду та служби

- охорони), об'єднують всі робочі приміщення суду;
- окремою групою виділено приміщення обслуговуючого та комунікаційного призначення;
  - технічні приміщення.

Висновки. Вивчення законодавства України, що регламентує діяльність судової влади, дозволило виділити підгрупу судових установ, що мають найбільш складну функціональну організацію роботи. Такий підхід дозволяє стверджувати, що рекомендації та принципи проектування будівель даного типу установ, будуть універсальними, зможуть бути застосованими при розробці проектів для спеціалізованих судів. Зроблено класифікацію місцевих судів загальної юрисдикції за кількісним складом суддівського корпусу та визначено основні групи приміщень суду.

На основі отриманих результатів передбачається скласти типовий перелік приміщень суду, відповідно до розробленої класифікації та схеми їх функціональної організації, розробити типові архітектурно-планувальні схеми організації будівель судів.

Література:

1. «Організація судової влади в Україні»/за редакцією проф. І. Є. Марочкина, канд. юр. Наук, доц. Н. В. Сібільової – Харків: «Одіссей», 2007.
2. Закон України «Про судоустрій».
3. ДБН В.2.2-9-99 «Громадські будинки та споруди».
4. Гельфольд А. Л. «Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений» – М.: «Архитектура – С», 2006.
5. Змеул С. Г. «Архитектурная типология зданий и сооружений» – М.: Архитектура-С, 2004.